

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ: Вища школа, 1994. С. 264–265.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 1: *Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу.* 654 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 3: *Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина.* 670 с.

Овчарук О. В.*

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ У ЦИФРОВОМУ
СЕРЕДОВИЩІ ТА МОНІТОРИНГ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ
У МІЖНАРОДНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ**

Професійний розвиток вчителя, що відбувається безперервно, є ознакою якісного та сучасного освітнього процесу. Останні роки вчителі у всьому світі опинились перед викликами, пов'язаними зокрема з необхідністю здійснення дистанційного навчання та опануванням цифрових засобів навчання, застосуванням нових підходів та методик організації роботи з учнями у зв'язку з COVID-карантином та війною в Україні. Цифрове середовище стало основним елементом шкільної освіти.

Організація навчання у цифровому середовищі потребує знання не тільки програмних засобів, а й вміння використовувати цифрові технології для проведення занять, підготовки до уроків, створення комфортного та безпечного перебування у ньому вчителів та учнів. На перший план постає цифрова компетентність вчителя, що має розвиватись та збагачуватись відповідно розвитку технологій та технологічного прогресу. Цифрове врядування, інтернет речей, штучний інтелект, іммерсивні технології сьогодні спричинили зміну поглядів та підходів до процесу навчання. Досвід, який набули педагоги останнім часом, свідчить про те, що професійний розвиток вчителя відбувається у цифровому середовищі і що це є новим трендом сучасної освіти у світі.

Метою цієї роботи є здійснити огляд сучасних підходів до професійного розвитку вчителя в цифровому середовищі у міжнародній та вітчизняній перспективі.

Питання професійного розвитку вчителів у цифровому середовищі та використання ІКТ для організації навчання розглядаються у роботах В. Бикова, О. Спіріна, С. Литвинової, Н. Морзе, О. Олійника, Л. Карташової, А. Гуржія та ін., де аналізуються та описано нові підходи до використання ІКТ, описані форми та методи використання ІКТ вчителями, проаналізовано вплив цифрових технологій на професійний розвиток вчителів, розглянуто етапи та тренди цифровізації вітчизняної освіти загалом. Серед зарубіжних дослідників, що аналізують професійний розвиток

---

* © Овчарук О. В.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

вчителів, слід зазначити таких, як Л. Дарлінг-Хаммонд, Н. Річардсон, Юна, Л. Десімон, С. Клівер, Р. Детріч, Дж. Стейтс, Р. Кейворт, які виділяють цілі та завдання, описують елементи професійного розвитку вчителя та пов'язують його з навчальними результатами учнів, що є предметом постійного відслідковування на оцінювання ефективності професійного розвитку вчителя у зарубіжних системах [3; 4; 5; 6].

Масово вчителі сьогодні здійснюють дистанційне навчання, використовуючи такі засоби, як ZOOM, GoogleAppsFor Education, Viber, Telegram, Padlet, Kahot, Skype, електронні щоденники та ін. За останніми дослідженнями в Україні у 2023 році вчителі найбільше використовують такі інструменти, як Viber – 78,4 %; Zoom – 65,4 %; GoogleAppsforEducation – 53,1 % (у минулому році цей інструмент використовували лише 20,2 % респондентів) [2].

Роблячи акцент на ефективний професійний розвиток вчителя сучасні зарубіжні дослідники Л. Дарлінг-Хаммонд, Н. Річардсон, Юн, Л. Десімон звертають увагу на компоненти, що забезпечують цей процес (табл. 1) [3].

Таблиця 1

**Складники ефективного професійного розвитку вчителя
(за Darling-Hammond et al., 2017; Darling-Hammond & Richardson, 2009; Desimone, 2009; Yoon et al., 2007)**

Складники професійного розвитку	Опис складників професійного розвитку вчителя
Цілеспрямований контент	Професійний розвиток навчає вчителів, як використовувати конкретні стратегії в контексті класу. Розвиток зосереджується на певній області змісту (наприклад, читання, математика).
Співробітництво	Вчителі випробовують і практикують стратегії того самого типу, які вони використовуватимуть з учнями. Це передбачає перехід від досвіду, заснованого на лекціях, до досвіду, вбудованого в роботу.
Моделі ефективної практики	У вчителів є чітке уявлення про те, як виглядає передовий досвід і ефективні моделі (наприклад, плани уроків, зразки робіт, спостереження).
Коучинг та експертна підтримка	Коучинг підтримує обмін досвідом з акцентом на потреби окремих викладачів.
Зворотній зв'язок та рефлексія	Вчителям надається час для обдумування та внесення змін у практику, отримуючи та обмірковуючи зворотній зв'язок.
Сталість та тривалість	Викладачам виділяється достатньо часу для навчання, практики, впровадження та обдумування нової практики.

Серед основних компонентів професійного розвитку є навчальні стратегії, які вчитель має застосувати у контексті класу, а саме відповідно потребам та особливостям класу, де відбувається навчання. Звісно, що зазначені елементи (складники) торкаються роботи вчителя у цифровому середовищі, на що вважаємо за потрібне

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

звернути особливу увагу. Можна відслідкувати певні паралелі зазначених складників зі складовими цифрової компетентності, що закріплені у Рамці цифрової компетентності для громадян (*англ., DigComp 2.1: Digital Competence Framework for Citizens*), що взяті на озброєння країнами Європейського Союзу та в Україні [8]. До сфер цифрової компетентності відповідно входять: інформація та цифрова грамотність, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпека, вирішення проблем.

Щоб визначити, наскільки ефективно вчитель використовує інструменти цифрового середовища, необхідно проводити оцінювання цього процесу. Зважаючи на існування низки сучасних інструментів оцінювання цифрової компетентності вчителів на рівні держави, або на рівні організацій, що сертифікують вчителів, варто також виділити ті, які дають можливість здійснити самооцінку власної професійної діяльності. Такий спосіб допомагає підвищити мотивацію до самовдосконалення та до використання своїх знань на практиці.

З українського досвіду вдалим прикладом є, зокрема практика успішного розвитку та моніторингу цифрової компетентності вчителя на основі web-прототипу навчально-виховного комплексу (НВК) «ШДС «Лісова казка» – гімназія «Апогей»» – «Система дистанційного навчання гімназії «Апогей»», який розгорнуто на основі mobiSchool (Л. Карташова, І. Пліш), де протягом останніх років здійснювалось підвищення кваліфікації педагогів з питань використання ІКТ. Зазначений досвід довів, що підвищення рівня цифрової компетентності вчителів успішно відбувається за умови розвитку їхньої професійної діяльності в е-середовищі (інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти). Для моніторингу ефективності розвитку цифрової компетентності вчителів авторами було застосовано низка методів та засобів: анкетування, тестування, усне опитування, аналіз навчальних програм та планів підготовки педагогів з дисциплін інформатичної галузі у вищій школі, навчальних планів педагогів НВК та навчально-методичних матеріалів кафедр; аналітичний огляд методик навчання в НВК [1].

Огляд досвіду вітчизняних та зарубіжних педагогів, які професійно розвивають власну цифрову компетентність, дає змогу стверджувати, що по-перше, найбільш ефективно підвищення професійної майстерності вчителів з цифрової грамотності відбувається у інформаційно-освітньому середовищі закладів освіти за умови активного використання цифрових засобів. По-друге, самооцінювання власних професійних навичок та компетентностей є мотиваційним чинником для самоосвіти та професійного розвитку вчителів. По-третє існує тісний зв'язок між складовими ефективного професійного розвитку вчителя та елементами цифрової компетентності, що ставить цифрову компетентність на ключову позицію серед професійних характеристик педагогічного фахівця. У подальшому вбачається необхідність розширення інструментів професійного розвитку вчителів у цифровому середовищі, створення та застосування інструментів моніторингу його ефективності у вітчизняній та зарубіжній практиці.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карташова, Л. А., Бахмат, Н. В. і Пліш, І. В. 2018. Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 68, 6 (Груд 2018), С. 193–205. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2543>.
2. Результати онлайн-опитування «Готовність і потреби вчителів щодо використання цифрових засобів та ІКТ в умовах війни: 2023». Аналітичний звіт / О. Овчарук, І. Іванюк, О. Гриценчук [та ін.]; за заг.ред. О. Овчарук. Київ: ІЦО НАПН України. 2023. 81 с. DOI: 10.13140/RG.2.2.25529.34402 <https://lib.iitta.gov.ua/736435/>.
3. Cleaver, S., Detrich, R., States, J. & Keyworth, R. (2020). Overview of Teacher Professional Development (Inservice). Oakland, CA: The Wing Institute. <https://www.winginstitute.org/quality-teachers-in-service>.
4. Darling-Hammond, L., & Richardson, N. (2009). Research review. Teacher learning: What matters? How Teachers Learn, № 66(5), С. 46–53. <http://outlier.uchicago.edu/computerscience/OS4CS/landscapestudy/resources/DarlingHammond-and-Richardson-2009.pdf>.
5. Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational Researcher*, 38(3), 181–199.
6. Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American Educational Research Journal*, 38(4), 915–945.
7. Yoon, K. S., Lee, S. W., Duncan, T., Scarloss, B., & Shapley, K. L. (2007). Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement (Issues & Answers Report, REL 2007–No. 033). Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory Southwest. <https://maaz.ihmc.us/rid=1K21PQ24D1HYLS5R3BJF/PD%20lit%20synthesis.pdf>.
8. Stephanie Carretero, Riina Vuorikari, YvesPunie. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use.- Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 48 p.

Одайник С. Ф.*

**МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОНІТОРИНГУ
У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ**

Нині моніторинг набув офіційного статусу, про що свідчить низка урядових документів, нормативно-правових актів у сфері освіти. Зокрема, в Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 4 липня 2005 року № 1013/2005 створення національної системи моніторингу якості освіти на основі критеріїв держав – членів Європейського Союзу та забезпечення участі закладів освіти у Міжнародних обстеженнях якості освіти вважається одним із пріоритетних заходів.

На виконання Указу Президента України та з метою підвищення якості загальної освіти Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року №1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу

---

* © Одайник С. Ф.